ZOMERSERIE BEKEN IN DE BARONIE

De Mark? ‘Da’s nu een bak met stilstaand water’

Door ons landschap stromen allerlei beken. En over elk watertje is veel te vertellen. In de serie Beken in de Baronie gaan we daar dieper op in. Vandaag: **De Mark.**

Riet Pijnappels
Breda

▲ **De Mark.** FOTO'S RIET PIJNAPPELS.

Het is een van de eerste tropische dagen van het jaar. De thermometer tikt 32 graden aan. In het Bredase Markdal zit de vakantiesfeer er goed in. Joelende pubers maken stiekem bommetjes vanaf de brug, en een koerier brengt tassen vol pizzadozen naar de waterkant, waar gezinnen met honden en jonge kinderen ongeduldig wachten op hun kleurrijke strandlakens.

Grote ganzenfamilies zoeken gejaagd, al grazend en dunne poep kakkend, een veilig heenkomen. En op de waterspiegel pronkt een trots zwanenkoppel met donzig grut van een paar dagen oud. Onderwijl kabbelt de Mark loom en donker in zijn bedding, onverschillig , alsof alles wat zich in het dal afspeelt buiten de beek omgaat.

Van onverschilligheid is geen sprake bij de Bredase ecoloog Willem Jan Goossens, lid van de Vereniging Markdal. Bij hem springen de tranen in de ogen als hij naar de Mark kijkt, zegt hij. „Je kunt de Mark echt geen natuurlijke beek meer noemen. De kenmerken van een beek zijn dat ze altijd stroomt en bijna ieder jaar buiten haar oevers treedt. De huidige Mark bestaat uit kanaalbakken met stilstaand water, en daartussen een paar stuwen.”

Ongetemd

Ooit was de Mark een wilde, natuurlijke beek, ongetemd, kronkelend als een paling in een emmer, die onbesuisd het overtollige hemelwater op haar oevers klotste, en zo de aangrenzende hooilanden onder water zette.

Begin jaren 70 rekende de moderne mens rigoureus af met het ritme van de natuur. De Mark werd gekanaliseerd, verminkt en gemuilkorfd. Stond voorheen het waterpeil in de winter hoog en in de zomer laag, sindsdien is dat andersom. Die ingreep doet vandaag de dag nog veel pijn. En wordt diep betreurd. „Met de kennis van nu zouden we dat nooit meer zo doen,” zegt Peter Janssen van waterschap Brabantse Delta. „Maar in die tijd draaide alles om landbouw en voedselproductie. Het water moest zo snel mogelijk weg, zodat de boeren er geen last van hadden.”

Er voltrok zich een rampscenario voor vissen, waterflora en macrofauna, dat voortduurt tot op de dag van vandaag. Wateranalyses liegen er niet om. De beek heeft te weinig stroming, te weinig dynamiek en te weinig zuurstof.

Bovendien is het water ernstig vervuild door hoge concentraties meststoffen en insecticiden van de landbouw, wat funest is voor vissen en planten. „We hebben enorm ingeboet op de natuurwaarden. We zouden tegenwoordig liever een andere Mark zien dan er nu ligt,” erkent Janssen.

De aanleg van twee nieuwe meanders enkele jaren geleden heeft het beekdal in ieder geval al veel fraaier gemaakt. En er staat nog meer moois aan natuurherstel te gebeuren, vooral dankzij de Vereniging Markdal. Natuurbeschermers willen het liefst dat de beek weer wordt zoals vroeger: smal, stromend en slingerend, een paradijsje voor flora en fauna.

Ook de overheid en het waterschap beloven een ecologische *revival*, daartoe internationaal verplicht. Al in 2027 moet volgens het huidige beleid de Mark een glanzende, ‘natte natuurparel’ zijn.

Stroef proces

Of dat lukt, is op z’n minst twijfelachtig. Agrariërs in het beekdal moeten dan biologisch gaan boeren of hun grond afstaan voor natuurontwikkeling en dat is een stroef proces. Het hangt ook af van de samenwerking met België. Daar worden niet alleen pesticiden, maar met name in het buitengebied nog steeds menselijke uitwerpselen op de beek geloosd.

Veel zorgen voor morgen dus, maar toch is het beekdal een fijne plek om te verpozen. De vele fietsers en wandelaars genieten van het mooie landschap, de ooievaars, de zwanen en de koeien. En de Mark, die kabbelt verder en wacht gelaten af.

De Mark

Het riviertje De Mark ontspringt in Vlaanderen en is de hoofdader van het watersysteem de Mark. Vroeger was de beek zo’n vijf tot acht meter breed, nu zo’n twintig meter.
De Mark en het beekdal zijn tegenwoordig beschermd natuurgebied, in het kader van het Natuur Netwerk Brabant en het provinciale beleid Natte Natuurparels. Ook de Europese Kader Richtlijn Water is een wettelijke verplichting om de ecologische waterkwaliteit van de Mark te verbeteren.

Meer info: Vereniging Markdal en Brabantse Delta.